

Ny naturfond skal sikre naturen et løft

Beskat forurening i stedet for brænde

Uranudvinding i Grønland: Miljøet bliver taberen

DECEMBER 2013 | NR. 4 | 20. ÅRGANG

GLOBAL ØKOLOGI

DANMARKS GLOBALE MAGASIN
FOR KLIMA, NATUR OG MILJØ

Global kampagne mod investeringer i kul, olie og gas skal løse klimakrisen

SIDE 17-21

Global kampagne mod investeringer i kul, olie og gas skal løse klimakrisen

DIVESTMENT Danske pensionsopparere har via deres pensionselskaber forsigtigt anslået op mod 20 milliarder kroner placeret i sort energi. Vil vi undgå en klode på klima-kollisionskurs, skal vi flytte vores investeringer til grønne og klimavenlige teknologier, lyder opfordringen i den globale kampagne Fossil Free.

Af Thomas Meinert Larsen

Netop nu udrulles den globale kampagne *Fossil Free*, som skal bevidstgøre alverdens investorer om, at placeringen af vores investeringer har enorm betydning for, at vi kan frigøre os fra vores afhængighed af kul, olie og gas.

Hvis vi vil undgå en klode på klimakollisionskurs, er det helt nødvendigt, at vi flytter de enorme investeringer fra sort energi til grønne og klimavenlige teknologier (på engelsk 'divestment'), for

på den måde tydeligt at signalere, at vi ønsker en fremtid baseret på CO₂-neutrale teknologier, som kan sikre en tryk fremtid på en beboelig klode.

En helt ny rapport fra Oxford Universitet *Stranded assets and the fossil fuel divestment campaign: what does divestment mean for the valuation of fossil fuel assets?* har netop analyseret denne kampagne og udpeget den som den hurtigst voksende divestment-kampagne nogensinde, og rapporten skønner, at den kan udøve betydelig pression overfor for kul-, gas- og olieselskaber.

Fra en sort til en grøn verden

Kampagnen er startet af det internationale klimanetværk 350.org, som er

stiftet af den amerikanske klimaaktivist Bill McKibben. Udover aktiviteter i USA har kampagnen været på turne i Australien, og for nylig i en række større byer i Europa [TBC].

Sideløbende med denne kampagne gennemfører Verdensnaturfredningsfonden WWF en lignende kampagne, *Seize your power*, som også forsøger at få flere investeringer flyttet væk fra kul, gas og olie.

Fossil Free-kampagnens overordnede ræsonnement er: De store virksomheder indenfor kul-, gas- og olie synes ikke hverken individuelt eller kollektivt at ville forpligte sig til at lade sig transformere fra klimaskadelige virksomheder til energiselskaber, som leverer CO₂-

» AT VERDENS forbrug af fossile brændsler fortsat er i vækst er ikke nogen naturlov.

« neutral energi. Men det kan ikke fortsætte. Fossil-branchen er ikke fri for ansvar, og hvis branchen ikke selv kan erkende det og lade sig transformere, så har samfundet en etisk og moralsk pligt til at tvinge selskaberne til at ændre kurs.

Det er imidlertid ikke kun miljøorganisationer, som kræver, at pensionselskaber og banker flytter opsparinger og långivning fra sort energi til grønne og klimavenlige teknologier.

Den Europæiske Investeringsbank (EIB) har besluttet fremover at sætte en øvre grænse for, hvor meget et kraftværk må forurene, hvis det ønsker bankens støtte. Og Verdensbanken har også besluttet at begrænse finansieringen af kulkraftværker.

Selv politikere som EU's klimakommissær Connie Hedegaard har krævet, at investeringerne flyttes til vedvarende energi, og Barack Obama nævnte i sin klimatale i juni 2013, at vi alle skal 'divest'. Der er en række argumenter for frasalgs af fossile aktiver, og de kan hovedsageligt opdeles i moralske og økonomiske argumenter.

Opsparing til en tryk fremtid

Klimaforskerne er blevet stadigt mere sikre på de negative skadevirkninger

af menneskeskabte klimaforandringer. Dette synes de virksomheder, som lever af at udvinde og sælge fossil energi, dog ikke at bekymre sig det mindste om. Der er således en række eksempler på, at virksomhedsrepræsentanter for store kul-, gas- og olieselskaber nedtoner betydningen af global opvarmning, eller direkte fornægter eksistensen af det.

At verden er stærkt afhængig af fossile brændsler er ingen nyhed. At verdens forbrug af fossile brændsler fortsat er i vækst er imidlertid ikke nogen naturlov, eftersom der allerede findes velkendte alternative og CO₂-neutrale teknologier til at producere energi, væsentligst sol-, vind- og vandkraft samt geotermi.

« Selv politikere som EU's klimakommissær Connie Hedegaard har krævet, at investeringerne flyttes til vedvarende energi...

Når pensionselskaber ønsker en grøn omstilling, men samtidig fastholder enorme investeringer i kul-, olie- og gasindustrien og dermed fremmer hovedårsagen til klimaforandringer, så agerer de amoralsk.

De varetager altså reelt ikke medlemmernes interesser, som jo i høj grad også indbefatter tryghed i pensionist-tilværelsen, uanset om man skal hæve sin pension i dag eller om 30 år.

Risiko for enorme værditab

Verdens politiske beslutningstagere har defineret to graders gennemsnitlig global temperaturstigning som det maksimalt acceptable.

En række vægtige organisationer – den britiske tænketank Carbon Tracker Initiative, Det Internationale Energi Agentur (IEA) og senest FNs klimapanel – har på den baggrund regnet sig frem til, hvor mange fossile brændsler, der kan afbrændes, for at denne målsætning kan overholdes.

Selv om tallene varierer en smule afhængigt af udregningsmetoder, og hvor stor er risikoen for at overskride to grader, man vil acceptere, er konklusionen enslydende: Verden kan maksimalt afbrænde, hvad der svarer til udledningen af lidt under 1.000 Gigaton CO₂, svarende til ca.

en tredjedel af verdens allerede kendte fossile reserver på i alt 2.860 gigaton CO₂.

Hvis investorerne sælger ud

Hvis det politisk udmeldte mål skal give mening, må konsekvensen være, at mindst to tredjedele af de fossile reserver ikke brændes af. En afledt konsekvens bliver, at værdien af disse 'ikke-brændbare fossile ressourcer' mister deres værdi (på engelsk 'stranded assets').

Den nuværende prissætning af verdens kul-, gas- og olieselskaber synes imidlertid ikke at tage højde for dette, og man synes at ignorere, at vi snart kan blive vidne til en reel 'CO₂ boble', som potentielt kan true væsentlige dele af den finansielle sektor, hvis denne boble udløses ved et kollektivt masseudsalg af aktiver i fossil-industrien.

Nok så absurd fortsætter eftersøgningen efter endnu flere fossile brændsler ufortrødent, og endda med stadigt stigende omkostninger, så som udvinding af tjæresand og skifergas, som er ekstremt energikrævende at udvinde, og som medfører eksorbitante risici for lokalmiljø og sundhed og olieeftersøgning i det særligt forureningsfølsomme arktiske område. Og alt til ingen nytte, da vi allerede har flere reserver, end vi kan tillade os at afbrænde.

Enorme summer er investeret

I rapporten fra Oxford Universitetet konkluderes det, at investeringerne i fossil energi afhænger stærkt af, hvilke

“ Nok så absurd fortsætter eftersøgningen efter endnu flere fossile brændsler ufortrødent...

børsmarkeder der opereres på. I USA har universiteterne 2-3 procent af deres aktiver bundet i aktier indenfor fossil energi, mens universiteterne i Storbritannien har omkring 5 procent af deres aktier bundet i fossil energi, fordi børsen i London har en større andel af fossile selskaber.

I modsætning til universiteterne, så er det endnu kun få pensionskasser, som har offentliggjort sådanne data. Den californiske pensionskasse 'California Public Employee Retirement System (CalPERS)' har ifølge Oxford Universitetet opgjort deres samlede fossil aktieinvesteringer og gældsobligationer til at udgøre 7,3 procent af deres aktiver.

Rapporten skønner desuden, at de globale universiteter og pensionsfonde tilsammen forvalter 66.000 milliarder kroner. Hvis alle deres aktier og andele i olie- og gasselskaber frasælges, vil det samlede frasalgs udgøre i størrelsesordenen 1.320 til 3.300 milliarder kroner, hvortil skønsmæssigt skal tillægges yderligere omkring 50 procent i gældsobligationer.

Det står klart, at der samlet set er enorme investeringer placeret i kul, olie og gas, men det kan være meget forskelligt, hvor mange midler de enkelte investorer har placeret, og dermed er det også forskelligt, hvor udsatte de er for at risikere store værditab.

Danske opsparinger i kul, olie og gas

Klimabevægelsen har afdækket, hvor mange penge Danmarks fem største pensionskasser har investeret i fossil energi. Gennemgangen viser, at de fem største pensionskasser administrerer aktiver for omtrent 1.024 milliarder kroner, svarende til ca. 50 procent af den samlede danske pensionsformue på godt 2.000 milliarder kroner. Stats- og virksomhedsobligationer udgør typisk størstedelen af aktiverne, mens aktier (samt fonde og investeringsforeninger), bygninger og andet udgør en relativt mindre andel.

Baseret på offentligt tilgængelige aktielister for de 5 største pensionskasser udgør aktieinvesteringer blandt verdens 200 største kul-, olie- og gasselskaber et samlet beløb på omtrent 6 milliarder kroner, og aktier i fossilselskaber udgør typisk 4-8 procent af den samlede navngivne aktieportefølje i de enkelte pensionskasser.

Dertil skal dog lægges et ikke-offentliggjort – og derfor ukendt, men næppe uvæsentligt – beløb fra diverse fonde, unoterede kapitalandele, »

« investeringsforeninger og virksomhedsobligationer.

Klimabevægelsen skønner derfor, at den samlede eksponering udgør mindst 9-10 milliarder kroner, når ikke-offentliggjorte andele indregnes.

Et forsigtigt skøn er derfor, at den samlede danske pensionsbranche har hele 18-20 milliarder kroner placeret i sort energi. Det svarer til ca. én procent af den samlede forvaltede pensionsopsparing.

Fossil-investeringerne er typisk placeret i amerikanske selskaber som ExxonMobile, Chevron, ConocoPhillips, i russiske selskaber som Gazprom og LukOil, i britiske selskaber som BP, BG, BHP eller i andre europæiske selskaber som Shell, Total, ENI og Statoil.

Opgørelsen viser samtidig, at pensionsmidlerne kun i meget ringe grad er placeret i navngivne aktier indenfor vedvarende energi som sol og vind, og det skønnes, at der samlet set kun er nogle få hundrede millioner kroner investeret i aktier indenfor sol og vind (Vestas, Yingli Solar mfl.).

Pensionselskaberne har øjensynligt ikke selv nogen detaljeret indsigt i deres eksponeringer i forhold til fossilvirksomheder. Således viser en foreløbig opgørelse af AnsvarligFremtid, at det kun

» **DET SKØNNES**, at der samlet set kun er investeret nogle få hundrede millioner kroner i aktier inden for sol og vind.

er to ud af ni adspurgte pensionselskaber, nemlig DIP og SEB Pension, som er i stand til eller ønsker at oplyse hvor mange midler, de har investeret i verdens 200 største fossil-virksomheder.

Selvom de samlede danske pensionselskabers investeringer i kul, olie og gas udgør et to-cifret milliardbeløb, så er branchens samlede eksponering og dermed risiko for værditab sandsynligvis en anelse lavere end for investorer i USA og England.

Risikoen for det enkelte danske pensionselskab afhænger naturligvis af selskabets egne konkrete investeringer i branchen, men også af hvorvidt investeringerne er placeret i kul og tjæresand eller i olie og gas, og kan derfor være væsentlig større end gennemsnittet for branchen.

Pensionsbranchens holdning til egne investeringer

Den danske pensionsbranches investeringer i grønne aktiver, dens etiske ansvar og handlemåde er på forskellig vis beskrevet tidligere, dels i analyser i magasinet EnergiWatch og i WWFs rapport om pensionsinvesteringer fra juli 2013. Initiativet AnsvarligFremtid har desuden indsamlet flere reaktioner fra pensionselskaberne i Danmark og har ligeledes været i dialog med brancheforeningen Forsikring og Pension.

AnsvarligFremtids overordnede vurdering er, at selvom der er forskelle i

pensionselskabernes holdning til investeringer i våben, børnearbejde og andet, så synes deres holdning i forhold til deres enorme investeringer i kul, olie og gas at være bemærkelsesværdig ens. Alle selskaber fastholder, at hensynet til pensionskunderne, og særligt den forventede forrentning af investeringerne, skal have højeste prioritet, og at pensionselskabet ikke har nogen egentlig moralsk eller juridisk forpligtelse til at fremme den grønne omstilling, eksempelvis ved at flytte investeringer i kul-, gas-, og olieselskaber over til vedvarende energikilder.

Flere af pensionselskaberne henviser desuden til, at de har underskrevet United Nations Principles for responsible investments (UNPRI), at de følger FN Global Compact's 10 principper og/eller, at de har tilsluttet sig *Carbon Disclosure Project*, at de 'tilpasser sig den løbende udvikling i holdning til miljø og etik på de markeder, hvor de virker', og at de 'frasælger selskaber, som viser uansvarlig omgang med naturens ressourcer eller unødigt belaster miljøet'.

Men alle disse argumenter giver ingen sikkerhed for, at deres pensionsmidler ikke bidrager mere til at fastholde kloden på klimakollisionskurs end til at undgå den.

Skriftlige forespørgsler via AnsvarligFremtid til aktørerne i branchen viser, at ingen af pensionselskaberne ser et problem i kul-, gas- og olieselskabernes forretningsmodel, og ingen har i deres besvarelser adresseret problematikken

Foto: Colourbox

omkring risikoen for pludselige og muligvis enorme værditab (stranded assets).

Alle de adspurgte pensionselskaber oplyser således, at de ikke for nuværende samarbejder med det internationale *Asset Owners Disclosure Project*, som netop har til formål at belyse, hvordan bl.a. pensionselskaber håndterer klima-risici og formidle værktøjer til at sikre en lavere andel af fossil-investeringer i porteføljen.

PKA fremfører uheldigt, at 'man er forpligtet via lovgivningen til at skabe det størst mulige afkast til medlemmerne'. PKA ignorerer således både det faktum, at brancheforeningen Forsikring og Pension i 2011 selv har konkluderet, at pensionselskaberne lovligt kan udelukke visse typer investeringer, selv hvis det *kan* medføre en risiko for et mindre afkast, og hvad der måske kan være endnu værre, så synes PKA slet ikke at forholde sig til risikoen for enorme værditab ved at fastholde store investeringer i fossil energi, et værditab som jo i høj grad vil reducere det langsigtede afkast.

■ Thomas Meinert Larsen er talsperson for Klimabevægelsen i Danmark

Se hvordan, du kan påvirke din egen pensionsopsparing på www.ansvarligfremtid.dk og læs mere om initiativet AnsvarligFremtid sidst i denne artikel.

KILDER OG LINKS:

Det danske initiativ 'AnsvarligFremtid'

www.ansvarligfremtid.dk

Den globale divestment-kampagne 'Fossil Free'

<http://gofossilfree.org/>

Den globale WWF-kampagne 'Seize your power'

http://wwf.panda.org/about_our_earth/aboutcc/seize_your_power/

WWF-rapport om danske pensionskassers investeringer i fossil energi

<http://www.wwf.dk/?5560/Ny-rapport-stter-fokus-p-pensionkassers-grnne-ansvar>

Rapport fra Oxford Universitet 'Stranded assets and the fossil fuel divestment campaign...'

<http://www.smithschool.ox.ac.uk/research/stranded-assets/SAP-divestment-report-final.pdf>

ANSVARLIGFREMID – ET NYT DANSK DIVESTMENT-INITIATIV

Hos initiativet AnsvarligFremtid er man godt træt af pensionselskabernes manglende vilje til at tage ansvar, og er derfor i gang med at mobilisere danskerne til at bruge deres indflydelse som medlemmer overfor pensionselskaberne. Initiativet indsamler tilkendegivelser og underskrifter, der skal sikre, at danske pensionsopsparinger gradvist går væk fra investeringer i kul-, gas- og olieselskaber, som lever af at ødelægge vores klima og fælles fremtid, og dermed undergraver hele formålet med at opspare til pensionsalderen.

AnsvarligFremtid har i skrivende stund indsamlet knap 350 underskrifter og et stort antal tilkendegivelser om ved næstkommende generalforsamlinger i danske pensionskasser at fremsætte eller stemme for forslag om divestment fra kul-, gas- og olieselskaber. Derudover har mange af deltagerne benyttet sig af hjemmesidens instruktioner til at kontakte deres pensionselskab. Brancheforeningen Forsikring og Pension har udtrykt, at disse henvendelser allerede nu har gjort et stort indtryk.

AnsvarligFremtid regner dog med, at der skal op mod 2.000 underskrifter til, før de kan opnå indflydelse på generalforsamlingerne. Blandt arbejdsmarkedspensionselskaberne hvor medlemmerne har direkte indflydelse via generalforsamlingen, så er der foreløbigt især interesse fra medlemmer af MP Pension, JØP og DIP. Det er muligt at underskrive og gå med i initiativet på www.ansvarligfremtid.dk.

EFFEKTEN AF STIGMATISERING

Som med individer og befolkningsgrupper, kan stigmatisering medføre negative konsekvenser for en organisation. For eksempel vil virksomheder, som bliver stærkt kritiseret i medierne få et dårligt image - et image, der kan skræmme leverandører, potentielle medarbejdere og kunder væk. Regeringer og politikere foretrækker desuden at engagere sig med "rene" firmaer for at forebygge negativ afsmittning, der kan skade deres omdømme eller bringe deres genvalg i fare. Aktionærer kan forlange ændringer i ledelsen eller sammensætningen af bestyrelsen for sådanne stigmatiserede selskaber. Stigmatiserede virksomheder kan være afskåret fra at konkurrere om offentlige udbud, fra at erhverve licenser eller ejendomsrettigheder til virksomhedens udvidelse, eller den kan blive svækket i forhandlinger med leverandører eller stigmatiseringen kan føre til annullering af millionkontrakter, fusioner eller opkøb. Desuden kan stigmatisering af blot et lille forretningsområde af et stort selskab true hele virksomheden.